Bat. Gen.
VI
127

VI 127

VEGGEJAAGD!

EEN BIJDRAGE

TOT DE KENNIS VAN HET NEDERLANDSCH-INDISCH LEGERBESTUUR

DOOR

J. H. J. ELBERG,

NIET OP VERZOEK GEPENSIONEERD 1e LUITENANT DER ARTILLERIE.

SAMARANG
DRUKKERIJ — HERMAN FOSTER & CO.

1867

18 Lal

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 779/PN-Museum/2010
SIB - ID : 0010-33185060
ITEM - ID : 0309086918 35
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

WEGGEJAAGD!

OOK EEN BIJDRAGE

TOT DE KENNIS VAN HET NEDERLANDSCH-INDISCH LEGERBESTUUR.

DOOR

J. H. J. ELBERG,

NIET OP VERZOEK GEPENSIONEERD 1e LUITENANT DER INFANTERIE.

SAMARANG

BOEKDRUKKERIJ — HERMAN KOSTER & CO.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

Uitgegeven voor Rekening en Verantwoordelijkheid van den Schrijver.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

WEGGEJAAGD! dat is de ware uitdrukking; geen expressie drukt de zaak zoo volkomen uit. Er stond wel in de dagbladen: Ontslagen, eervol, met behoud van recht op pensioen, de 1e. Luitenant der Infanterie J. H. J. ELBERG, maar niemand is in Indie zoo slecht op de hoogte, om niet te weten, dat als er niet bij staat: „op verzoek" de handeling niets anders beteekent dan: WEGGEJAAGD, en daar ik er veel van houd om het kind bij zijn naam te noemen, ook overtuigd dat het mij in dit geval niet baten zou, al poogde ik er ook een schooner naam aan te geven, zoo kom ik maar dadelijk met het ware woord voor den dag.

Ik ontving de tijding..... maar eerst nog een woord vooraf, ter verantwoording over eenige in deze brochure voorkomende uitdrukkingen.

Zonder het gebruik van woorden, kan men zijn denkbeelden niet uiten, ten minste niet in geschrifte; de mimiek is alleen bruikbaar bij een discours, en daar geldt dan ook meer speciaal het *„le ton fait la musique,"* en daar is het mogelijk om voor een slechte daad een minder onaangenaam klinkend of hard woord te bezigen, dat dan door den opgelegden klemtoon en de bijgevoegde gelaatsuitdrukking of eenige gesticulatie de noodige beteekenis krijgt. Die toevoegsels kunnen in een gedrukte verhandeling niet gegeven worden, en men is daar eigenlijk wel verplicht om aan de besproken feiten en handelingen, indien men wil begrepen worden, den naam te geven, waaronder iedereen hen kent. Zoo dient men voor deugd, het woord deugd, te bezigen, voor eerlijk, eerlijk, voor rechtschapenheid, rechtschapenheid, en voor leugen, leugen, voor laster, laster, want ieder die die woorden leest, verstaat terstond wat er wordt bedoeld, en verdere uitleggingen zijn niet noodig. Dat begrip van de taal heeft bij het schrijven der brochure voorgezeten, en er vooral toe bij gedragen haar te bekorten, en naar ik meen de duidelijkheid aanmerkelijk gebaat, maar behalve die beide ongetwijfeld zeer goede eigenschappen, welke ik meen dat mij veel aanspraak geven op verschooning wanneer men op een hard, onaangenaam klinkend woord stuit, was er voor mij nog een groote reden om de zaken bij haar waren naam te noemen, en waar het een ondeugd geldt, daarvoor het hardste woord te bezigen, wat eenig Nederduitsch vocabulaire daarvoor aangeeft, want, zooals uit den inhoud van het hieronder volgend besluit van mijn ontslag uit Z. M. militaire dienst blijken zal, men had mij in dat opzicht geenszins gespaard; het schijnt zelfs of men voorbedachtelijk heeft nagegaan, wat de meest beleedigende uitdrukkingen waren, ter motivering mijner verwijdering uit de gelederen. Na zestienjarige dienst, die als soldaat aanving, en waarin ik, zonder eenige bescherming, ja zelfs zonder eenig verwant of bekende in den archipel te bezitten, den officiersrang verwierf, en in dien rang, zelfs nog door mijn laatsten chef, werd gesignaleerd als ijverig, bekwaam en zelfstandig dienaar en als moreel van gedrag, worden mij in dat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

besluit de uitdrukkingen „leugenachtigheid, brutaliteit, onwaardigheid" naar het hoofd geslingerd. Is het nu in mij af te keuren, als ik het voorbeeld gegeven door Nederlandsch-Indisch hoogsten regeeringspersoon heb gevolgd, en mijn woorden heb geput uit hetzelfde vocabulaire als Z. Exc. de Gouverneur-Generaal? Ik hoop van neen, en wel omdat Z. M. vertegenwoordiger in Indie niet minder kan zijn dan een beschaafd man, de taal die hij bezigt is dan de taal van een beschaafd man, en zoo ik diezelfde taal gebruik, maak ik mij immers niet schuldig aan grofheid. Op grond van al het bovenstaande hoop ik, dat het mij niet als minder goeden toon zal worden aangerekend, wanneer in het hieronder volgende, iemand die voorbedachtelijk onwaarheid spreekt, ten nadeele van een inferieur officier, eenvoudig weg leugenaar wordt genoemd.

En nu kunnen wij rustig vervolgen.

Ik ontving dan de tijding het eerst, den 7en Junij 1867, 's avonds kort nadat het schot gevallen was, en ik gereed was mij aan tafel te zetten, waar mijn één en een half jarig dochtertje reeds boven op zat, kraaiende in afwachting der dingen die komen zouden, daar zij hare mama reeds had hooren gelasten: *„bawa makkanan."* Een paar goede *vrienden* hadden in een plaatselijk blad het telegram van Batavia gelezen, en konden niet rustig gaan slapen, zonder het mij te hebben medegedeeld; tot overtuiging hadden zij het blad bij zich opdat ik het bericht zelf zien kon. Ja, daar stonden wij: Luit. kol. SCHRÖDER, Kapiteins COCHIUS en RÖVEKAMP, Luitenants ELBERG en BERRETTI. Vijf te gelijk; dat was een mooie slag, die daar geslagen werd, *in het belang van het leger.*

Ik wist mijn belangstellende berichtgevers niet anders te zeggen dan dat de Gouv. Gen. allezins gerechtigd was, om elk Officier die hij, om welke reden dan ook, niet verkoos zijne carriere te doen vervolgen, uit Z. M. militaire dienst te ontslaan, behoudens recht op pensioen, dat ik, bij toepassing van dien maatregel op mij, geen verzet daartegen kon plegen. Daarmede leide ik hen zoo spoedig doenlijk de deur uit; zij hinderden mij met hunne belangstelling, want, ik voelde toch het hart wel een weinig beknepen, op dat bericht, zonder eenige voorbereiding, en tengevolge van langdurige non-activiteit, zonder eenige middelen, uit mijne carrière gestooten, en in de wijde wereld geslingerd te zijn.

Evenwel geen wanhoop in het hart! Daartoe was geen tijd, waar twee kinderen en hunne moeder, naar mij opzagen als den aangewezen man, op wie hun lot rustte. Werken, daartoe was de tijd aangebroken. Ik gevoelde mij, zoo al niet meer jong, (mijn schoonste levensjaren en krachtigste leeftijd had ik doorgebracht in de militaire dienst) toch nog sterk en geschikt voor den arbeid, en ik meende dat in het rijke Indië ook nog wel voor mij levensonderhoud zou te vinden zijn; in ruil voor werk. Ik meende toch nog wel voor iets anders bruikbaar te zijn, als voor de gewichtige luitenantsdienst, en zoo het misschien al mocht blijken dat ik voor werk van den geest ongeschikt was, dan was ik immers voldoende gezond en ontwikkeld voor werktuigelijken arbeid en de beide laatste jaren mijner militaire loopbaan, waren niet zóó aangenaam geweest, dat ik eenig leed zou hebben gevoeld, over

PERPUSTAKAAN NASIONAL

het bevrijd raken van die banden, die mij meer knelden, dan ooit te voren of eenig ander.

Weinig dagen later geworden mij het besluit dat ik hier in extenso laat volgen.

Extract uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

BUITENZORG, DEN 6 JUNIJ 1867.

Gelezen de missive van den kommandant van het leger en chef van het departement van oorlog in NEDERLANDSCH INDIE, van 15 Mei 1867 No. 1 en bijlagen, waaruit in substantie blijkt:

dat de 1e. Luitenant der infanterie J. H. J. ELBERG de meest doorslaande bewijzen heeft gegeven van door zijn twistzieken aard, zijn leugenachtigheid, brutaliteit en zucht tot verzet tegen ouderen en meerderen in rang onbruikbaar als officier te zijn;

dat hij, het leger tot last is, terwijl zijn zonderlinge begrippen omtrent het punt van eer, zijne mindere beschaving en zijn onwaardig gedrag, vooral in de zaak met den 2en luitenant der infanterie B. F. W. VAN MOURIK, hem kenschetsen als iemand, die het leger ontsiert, en in het officierskorps niet meer op zijne plaats is;

dat waar hij ook mogt worden geplaatst, na het voorgevallene te *Kedong kebo*, steeds nieuwe botsingen en konflikten tusschen hem en zijne kameraden te verwachten zijn, hetgeen niet anders dan tot nadeel van de dienst kan strekken, zoodat, naar het oordeel van den legerkommandant, het belang van het leger dringend vordert, dat genoemd officier uit de gelederen worde verwijderd;

Is goed gevonden en verstaan: Den eersten Luitenant der infanterie J. H. J. ELBERG, krachtens art I § 2 la. *f* van het militair pensioensreglement, staatsblad 1860 No. 27, eervol uit zijner majesteits militaire dienst te ontslaan, met behoud van regt op pensioen,

Extract dezes zal worden verleend aan den belanghebbende, tot informatie.

Aan den eervol uit Zijner Majesteits Militaire Dienst ontslagen 1en. *Luitenant der Infanterie J. H. J. Elberg.*

ACCORDEERT MET VOORS. REGISTER:

De Gouvernements Secretaris

(handteekening onleesbaar.)

Toen ik dit fraaie staatsstuk had gelezen was ik toch ontzet; ik was beschaamd, over zooveel hoon mij door het hoogste gezag aangedaan, ik was ontsteld over de verregaande onbeschaamdheid, waarmede door den legerkommandant onwaarheid op onwaarheid was gestapeld, ten einde een officier, die hem persoonlijk onaangenaam was, in zijne loopbaan te stuiten.

Was mijn eerste denkbeeld vóór dat ik het besluit in handen had, geweest, dat de Gouv. Generaal gebruik makende van de hem verleende bevoegdheid, in een oogenblik van kwaden luim, tot mijne pensionering besloten had, op een daartoe door de legerkommandant

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gedaan voorstel wegens verdere ongeschiktheid voor de militaire dienst, en ik dus uit het oogpunt van recht niet kon te klagen hebben, thans zag ik dat ik mij schromelijk had vergist. Er was onrecht tegen mij gepleegd, groot onrecht De legerkommandant had van mij een aantal gebreken gerapporteerd, die hij wist dat niet bestonden en *daarom* was ik door den Gouverneur-Generaal ontslagen. Zoo de Luitenant generaal J. A. ANDRESEN, niet, in weêrspraak met het hem versierende *Virtus Nobilitat*, onwaarheden had gemeld, zou de Gouv. Generaal mij niet uit de gelederen hebben verwijderd. Dáár zat dus het onrecht: in de missive van den kommandant v/h leger, dd. 15 Mei 1867, No. 1.

Het plan om bij request aan den Gouv. Generaal te klagen, een onderzoek in mijne zaak, en herstel van onrecht te vragen, verwierp ik even spoedig als het opkwam, daar het mij terstond duidelijk was dat zoodanige poging niet het minste gewenschte resultaat kon hebben. Een landvoogd die zulk een besluit kan uitvaardigen, als mij gewerd, scheen mij niet vatbaar voor een beroep op zijn rechtvaardigheidsgevoel. Immers uit den inhoud van het besluit bleek duidelijk, dat, wat ook de bijlagen mogen zijn geweest, bij de missive van den legerkommandant, waarin mijne verwijdering uit het leger werd verzocht, zeker de beide eenige bescheiden ter beoordeeling van een officier, conduite-staat en strafregister, daarbij niet aanwezig waren, wijl uit deze Z. Exc. gebleken zou zijn, dat de aangetijgde ondeugden, niet bestonden. Daar nu, niettegenstaande die bescheiden door den Gouv. Generaal niet geraadpleegd zijn, Z. Exc. toch het besluit tot inwilliging van het verlangen van den legerkommandant nam, en zich bovendien niet ontzag, mij in dat stuk nog een legio beleedigingen aan te doen, zoo meende ik dat ik mij vruchteloos zou inspannen, zoo ik bij Z. Exc. P. Mijer vroeg om recht.

Ik besloot een andere weg te volgen, en, nadat mijne dagelijksche demarches tot het opsporen van geld voor arbeid, met het vinden eener plaatsing bekroond waren, en ik een weinig rust kreeg, schreef ik een klacht tegen den Luitenant generaal J. A. ANDRESEN wegens hoon en laster tegen mij gepleegd, voegde daarbij een afschrift van het mij geworden besluit, zette de reden waarop mijne klacht steunde uiteen, en zond een en ander aan den Advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmacht in Nederlandsch-Indie, met verzoek bedoeld Opper-Officier terecht te stellen voor het Hoog militair gerechtshof. Op die klacht gewerd mij geen antwoord, weshalve ik, na een maand gewacht te hebben, nogmaals aan den Advocaat-fiscaal schreef, met verzoek om kennisgave of de rechtsingang reeds verleend was; hierop werd mij geantwoord, dat de door mij ingebrachte beschuldigingen niet vielen binnen het bereik der strafwet, weshalve aan mijne klacht geen gevolg kon worden gegeven. Een en ander deelde ik mede aan een rechtsgeleerde hier ter plaatse, en deze lichtte mij in, dat mijne opvatting omtrent de jegens mij gepleegde hoon en laster zeer goed was, maar dat, volgens de strafwet voor Europeanen en daarmede gelijk gestelden, chefs dat misdrijf mogen plegen jegens inférieuren, zonder daarvoor justiciabel te zijn, en dat bovendien de leger-kommandant een groot personaadje was, en de advocaat-fiscaal insgelijks

PERPUSTAKAAN NASIONAL

en volgens een oud Hollandsch spreekwoord „groote honden elkander niet bijten."

Ik heb niet kunnen te weten komen, of die wet ook bij koninklijk besluit aan Indië is geschonken, (even als die fraaie regeling der positie van de Officieren) dan of zij door de volksvertegenwoordiging is behandeld en goedgekeurd. In het eerste geval, verbaast de boven medegedeelde bepaling mij niets; in het laatste geval, gevoel ik neiging mij voor het Nederlanderschap te schamen.

Een beroep op den Koning of op de volksvertegenwoordiging, scheen mij toe, met het oog op de geschiedenis van den heer ROORDA V. EISINGA even weinig te zullen helpen als zij dien heer hielpen, en nu besloot ik, daar ik geen gerechtelijke vervolging tegen dien hoog geplaatsten staatsdienaar kon aanvangen, om en brochure hem te ontmaskeren en te doen kennen zoo als hij is. Voorbedachtelijk is de uitgave dier brochure door mij verschoven, omdat ik vreesde dat „men" haar zou voorstellen als een hulpkreet, geslaakt in de worsteling met armoede en gebrek, en terwijl mijn hartstochten nog kookten, over het ondervonden leed; een beroep op het algemeene medelijden, ter leniging der armoede die mij drukte, en die voorstelling wilde ik niet; liever gaf ik eerst blijk dat ik ook zonder de dienst van het N. I. gouvernement kon voorzien in de behoeften der mijnen, en dat bewijs te geven is mij volkomen gelukt.

Thans echter, mag ik niet langer wachten met de uitgave mijner brochure daar de dagbladen ons de voor het leger zoo verblijdende mare hebben gebracht, dat de Luitenant Generaal ANDRESEN met April a. s. het kommando zal neêrleggen en Indië verlaten; om derhalve het verwijt te ontgaan, hem te hebben aangevallen toen hij van het tooneel reeds was afgetreden, mag ik niet langer met de uitgave toeven. Ook is er genoegzame tijd verloopen om tot rust gekomen te zijn, en kalm te hebben nagedacht over al het voorgevallene. Dat kalm nadenken heeft mij echter niet alleen niet teruggebracht van mijne meening dat onwaarheid de motor is geweest, waardoor ik in mijne militaire loopbaan ben gestuit, maar het heeft er mij in versterkt, en ik werp de beschuldiging van *leugen* thans openlijk de chefs die er zich mede hebben bezoedeld naar het hoofd, en zal in volkomen gemoedsrust hun antwoord daarop afwachten. Want antwoorden zullen zij; ik zal de beschuldiging allerwege doen hooren, met genoegzame kracht, die hen tot antwoorden noodzaken zal, tenzij zij op zich toegepast willen zien *„die zwijgt consenteert."*

De redenen mijner verwijdering uit de gelederen zijn in het betrekkelijk besluit verdeeld in drie paragrafen die ik elk afzonderlijk ga bespreken.

In de eerste wordt gezegd: „de meest doorslaande bewijzen heeft „gegeven, van door zijn twistzieken aard, zijne leugenachtigheid, „brutaliteit en zucht tot verzet tegen onderen en meerderen in „rang, onbruikbaar als officier te zijn."

Wat is hiervan aan?

De eerste beschuldiging „twistzieken aard," wordt in de volgende paragraaf van hetzelfde besluit ontzenuwd, en bij de behandeling dier

PERPUSTAKAAN NASIONAL

paragraaf zal blijken wat daarvan zij. Ik zal er hier dus enkel van zeggen, dat het woord twistziek zeer rekbaar is, en eigenlijk een van die beschuldigingen, waarvan de militaire chefs in de conduitestaten zoo behendig gebruik weten te maken, die, door hun vague karakter voor geene weêrlegging vatbaar zijn. Elk heeft wel eens nu en dan onaangenaamheden met collega's (tot wel! tegen supérieure Officieren kan men niet twistziek zijn, want velen zijn, zoo ze gevoelen dat ze ongelijk hebben, terstond gereed met „arrest") wanneer het wat laat wordt in de societeit of in dergelijke omstandigheden, en zoo is de beschuldiging „twistziek" moeielijk te ontkennen, door wie ook, tenzij dan dat men die lieden bedoelt, die nimmer de societeit of hunne collega's bezoeken, maar al hun tijd wijden, aan attenties voor . . . . . Zooveel is zeker dat ik mij niet gaarne op de toonen liet trappen, door wie ook, en dat ik nooit ben achtergebleven om dat te bewijzen. Dat ik niet buitengewoon inschikkelijk was, geef ik ook toe, dat weet die kapitein wel die met mij in 1858, commissaris der kantine was. In dat jaar is ook de beschuldiging „twistziek" door een collega van dien kapitein in mijnen conduite staat geschreven.

Leugenachtigheid is de zwaarste beschuldiging die in deze paragraaf, en volgens mijne meening, in het geheele besluit voorkomt, omdat *liegen* den man onwaardig is. Maar het is ook juist deze, die ik met volle kracht kan terugwerpen; het is hoofdzakelijk op deze beschuldiging, dat ik mijne qualificatie van LEUGENAAR tegen den betrokken chef, grond. Wie in dit geval aldus dient te worden gequalificeerd weet ik nog niet, maar ik hoop dien Hoog Edel Gestrengen EERROOVER middels deze brochure te ontdekken, om hem openlijk aan de geheele Nederlandsch sprekende wereld voor te stellen, voor hetgeen hij is.

Een afschrift der wegens mij ingediende jaarlijksche conduite- staten van en met 1858 tot en met 1865, is in mijn bezit (daaraan is ongetwijfeld niet gedacht, toen de beschuldiging tegen mij werd nêergeschreven), alsook een afschrift van mijn geheel strafregister. Deze beide bescheiden, die uitsluitend mogen worden gebezigd, ter beoordeeling van een Officier, bevatten de beschuldiging „leugenachtig" geen enkele maal. Nu is leugenachtigheid een karaktergebrek, een ondeugd, die men niet op 35jarigen leeftijd verkrijgt, maar een doorgaande ondeugd, die in het geheele karakter behoort, en die ik dus reeds moest bezeten hebben in 1858, die in het tijdsverloop van 1858 — 1865 aan het licht zou zijn gekomen, en in mijn conduite-staat zou zijn opgeteekend. Daaruit zou dan de legerkommandant haar hebben ontwaard. Liegen is bovendien zulk een verfoeielijke ondeugd (1) dat de Officier die er zich aan schuldig maakt, daarvoor sevère correctie verdient, en ik ben ook ten volle overtuigd, dat zoo één mijner chefs mij daaraan ooit schuldig had bevonden, de straf daarvoor niet zou zijn uitgebleven, te meer, daar er bij mij nooit sprake was van met verschooning behandeld te worden. De straf wegens het spreken van onwaarheid

(1) Men begrijpe wel dat liegen, hier verstaan wordt in den zin van moedwillig met een of ander boos opzet onwaarheid te spreken, of der waarheid te kort te doen; niet in den zin van een anekdote te verhalen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zou in het strafregister zijn geboekt, en daaruit had de legerkommandant die ondeugd kunnen ontdekken. Een leugen is een feit en de leugenachtigheid van een Officier kan dus een chef slechts bekend zijn uit feiten, en nog wel enkel uit strafbare feiten, die als zoodanig in het strafregister moeten genoteerd staan. De beschuldiging van leugenachtigheid kan slechts op het feit van gepleegde leugen steunen, en nimmer gevolg zijn van particuliere meening. Maar zij komt in het geheele strafregister nooit voor. Op grond der conduite-staten tot ultimo 1865, en op grond van het strafregister, over mijn geheele dienststijd, kon dus de legerkommandant die beschuldiging van „ leugenachtigheid" niet tegen mij inbrengen, en nu blijft er nog enkel over de conduite-staat over 1866. Dat document ken ik niet, maar dat het gepeperd zal zijn, daarvan houd ik mij overtuigd, want het moest worden ingediend door mijn korps kommandant tegen wie ik een proces voerde, en bij wien ik niet in goede gratie was. Ik moet omtrent dien conduite-staat opmerken, dat zoo daarin heel veel kwaad van mij wordt gesproken, dit prouveert voor de snelheid van opmerking desgenen die de rubrieken heeft ingeschreven, daar ik in dat jaar, slechts ruim één maand onder zijne orders heb gedient, drie maanden door hem geschorst was in mijn dienst en gedurende *acht* maanden van het corps absent ben geweest. Heeft nu de corpskommandant in de conduite-staat van 1866 de beschuldiging „leugenachtig" geschreven, dan schreef hij, Luitenant-kolonel W. J. A. VISSER voorbedacht onwaarheid; heeft de afdeelings-kommandant er die beschuldiging ingeschreven, dan sprak hij, generaal-majoor W. A. WALESON voorbedacht onwaarheid, want ik tart die heeren mij één éénig feit op te noemen, waarop die beschuldiging kan gebaseerd zijn. Waar is de straf die ik heb ondergaan voor het feit, op grond waarvan die beschuldiging is ter neergeschreven? Zoo geen van deze beide chefs, die beschuldiging hebben in de conduite-staat geschreven, dan heeft de legerkommandant, luitenant-generaal ANDRESEN voorbedacht onwaarheid van mij gerapporteerd, want waar is dan de grond waarop die beschuldiging rust? Omtrent dezen laatsten zal ik echter bij de behandeling der tweede paragraaf het afdoend bewijs leveren, dat hij in het aantijgen van ondeugden van welke hij weet dat de aantijging onwaarheid is, niet opziet. Maar ik vraag of zoodanige handeling in eenig opzicht verschilt van laaghartige laster? Zoo de wetgever de bepalingen omtrent laster en hoon, niet van toepassing heeft verklaard, op de rapporten door chefs uitgebracht omtrent hun inférieuren, kan hij dan daarmede ooit bedoeld hebben, dat het dien chefs zou veroorloofd zijn, moedwillig onware beschuldigingen tegen die inférieuren uit te brengen?

De tegen mij gepleegde handelwijze is nog laaghartiger dan sluipmoord, en zoo op deze beschuldiging de door mij genoemde chefs, door de regeering niet ter verantwoording worden geroepen, wat heeft men dan te denken omtrent het moreel gevoel der regeering, en wat, omtrent haar zucht tot rechtvaardigheid, en waar zal in den vervolge paal en perk zijn gesteld, aan de persoonlijke wraakzucht van chefs tegen inférieuren? Zoo het hun geoorloofd is, de schandelijkste ondeugden in den conduite-staat op te teekenen, zonder dat eenig feit

PERPUSTAKAAN NASIONAL

behoeft te worden aangevoerd, waarop die beoordeeling steunt, waar blijft dan de zekerheid van den inférieur zich niet te eenigen tijd als „diefachtig," of „aanleg te bezitten tot oplichterij of zwendelarij of dergelijke" te zien genoteerd?

„Brutaliteit en zucht tot verzet tegen ouderen en meerderen in rang." Hieromtrent moet ik al mede opmerken dat ook deze eigenschappen mij nimmer in de jaarlijksche conduitestaten zijn te laste gelegd, het mocht dan zijn in die van 1866, maar ik geloof dat men zoo á peu près weten zal, welk vertrouwen in dien conduitestaat mag gesteld worden, na hetgeen ik daaromtrent hier voren heb opgemerkt. In mijn strafregister echter komen een paar straffen voor, die aan die beschuldiging schijn van gegrondheid zouden kunnen geven, en daarom vind ik het noodig die straffen hier te vermelden. Indien overigens deze eigenschappen mij zijn toegekend tengevolge van die straffen, dan had zulks in 1863, in mijn conduitestaat moeten worden opgenomen, en niet in 1866, want nu heeft het allen schijn, alsof in dat laatste jaar alles werd te berde gebracht om den eindstoot te geven.

Ik zal thans doen zien, dat met betrekking tot die straffen nog veel te zeggen valt. De eerste dezer is van 6 October 1863, opgelegd door Luitenant-kolonel POPELIER; vier dagen eenvoudig arrest om rede:

„Hem door zijn kompagnies-kommandant opgedragen zijnde, om de mo-
„dellen No. 14 en kleedinglijsten van zijn peloton te doen vernieuwen, dezelve
„zonder die te hebben nagezien, aan zijnen kapitein te hebben gezonden,
„waardoor fouten in sommige dier boekjes zijn ontdekt; hierover door den
„kapitein onderhouden zijnde, ongepast antwoord jegens zijn kompagnies-
„kommandant te bezigen."

De aanleiding tot die straf was het navolgende:

Weinig dagen vóór het eindigen van het 3e. kwartaal 1863, deed mijn komp-komm. in het komp. orderboekje schrijven, dat de pelotons-kommandanten, de appelboekjes en kleedingstaten van het kader hunner pelotons moesten doen vernieuwen en op een bepaalden datum [ik meen 5 October] ten zijnent moesten doen bezorgen. Dit was door mij, voor mijn peloton verricht. Den volgenden dag kwam de kapitein met opgestreken zeil ten mijnen huize om mij te vragen, waarom die boekjes niet door mij waren geverifiëerd, waarop ik antwoordde, dat zulks, volgens artikel 96 der Inwendige dienst, tot de werkzaamheden van den kapitein behoorde, en dat ik niet in zijnen arbeid had willen treden. ZEG. vond dit antwoord zeer ongepast (hetgeen altijd het geval is, als een luitenant tegenover zijn kapitein de vinger bij het reglement houdt) stelde mij de boekjes weder ter hand en gaf mij drie dagen uitstel, om gedurende dien tijd alsnog de verificatie te verrichten; daarop snelde hij heen, naar den bataillons-kommandant, om aldaar rapport te maken van mijne verregaande brutaliteit. Deze liet mij ontbieden en legde mij de bovenvermelde straf op.

Ik was met de opgelegde straf niet tevreden, en vervoegde mij na ommekomst, bij den kommandant der infanterie te Willem I, om mijne reklame daarover in te dienen. Deze legde mij deswege de volgende straf op: 8 dagen eenvoudig arrest,

„Wegens ongegrondheid in zijne reclame over de hem door zijn Bataillons-
„kommandant opgelegde bestraffing."

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Nu vervoegde ik mij, met de reclame tot den afdeelings kommandant die mij insgelijks ongegrond verklaarde doch zonder verder te straffen. De legerkommandant, Luitenant generaal SCHIMPF, met die voorvallen in wetenschap gesteld zijnde, gaf deswege het volgende marginaal rescript.

HK: BATAVIA 9 Mei 1864.
1e. Bureau. No. 15
GEHEIM

Bijlagen Twee.

„Hoewel de Kommandant van het Leger moet erkennen, dat de Luitenant J. H. J. ELBERG zich onbetwistbaar als halstarrig heeft doen kennen, mag z. E. evenwel evenmin verzwijgen, dat ook de betrokken Chefs, onderwerpelijk niet gehandeld hebben, als behoorde.

De Kompagnies kommandant toch had den onderwerpelijken officier opgedragen de verlangde bescheiden, binnen 3 dagen in orde in te dienen. Hij had dus die termijn behooren af te wachten, in stede van al dadelijk ter zake, zijn beklag bij den Korps-Chef in te brengen, en dus doende ook kunnen zien, in hoeverre Luitenant ELBERG in deze in gebreke zou zijn gebleven en hem eerst daarna c. q. behooren te straffen wegens de bestaande onwilligheid, waarvan echter nog niets gebleken was toen de Bataillons Kommandant hem bereids ter zake interpelleerde, en waarbij hij steeds zijne opinie gestand bleef. Had de Korps-Chef zich toen buiten discussie gelaten dan was er op dat oogenblik ook geen reden van straf geweest.

Nu deze zich echter ontijdig met de zaak inliet, had de Luitenant Kolonel POPELIER zich ook maar moeten bepalen tot eene ernstige teregtwijzing en zoo deze niet baatte, hetgeen na een paar dagen toch zou blijken, dan waren er allezints termen geweest om ELBERG niet alleen wegens plgtverzuim, maar ook wegens oneerbiedigheid — wanneer deze zich desniettegenstaande tot den Kommandant der Infanterie gewend had—te straffen, want dan had hij het bewijs geleverd van zeer weinig eerbied voor de meening zijner superieuren te hebben.

Indien de Kolonel v. M. Jhr. DE BRAUW de zaak aldus had beschouwd, dan zou hij tot de overtuiging zijn gekomen, dat de thans bij hem gebragte reclame slechts behoefde te worden afgewezen en straffen ter zake overbodig was.

Zijne Excellentie wenscht echter als nu in deze aangelegenheid te berusten, maar verzoekt u bovenstaande beschouwingen als nog ter kennis te brengen van den Kommandant der Inf. te Willem I en voor zooveel noodig ook aan den betrokken Korps Kommandant en de in der tijd met deze functie bekleedde Hoofdofficier.

Op last van den Kommandant v/h leger.
DE CHEF VAN DEN GENERALEN STAF.
geparafeerd
voor eensluidend afschrift.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Dit marginaal rescript is een aardig staaltje der wijze hoe in het Indisch leger altijd de inférieur wordt achteruit gesteld, tegenover den supérieur. Men leest het duidelijk: de legerkommandant was overtuigd dat mijn kapitein onverstandig en voorbarig had gehandeld; dat mijn korps kommandant onverstandig had gehandeld door mij een straf op te leggen die ik over twee dagen *misschien* zou verdiend hebben; dat de kommandant der Infanterie te Willem I mij geheel zonder eenige reden had gestraft, en nu, in stede van te beslissen: de straffen van den 1en Luitenant ELBERG zullen alsnog worden geroieerd en de chefs die zulke doorslaande blijken van onverstand hebben gegeven, worden deswege gecorrigeerd, wenscht Z. Exc. evenwel in deze aangelegenheid te berusten. 't Is waarlijk curieus, maar ongelukkig voor de altijd lijdende partij. En *deze* straffen zijn het waarop men de beschuldiging „brutaliteit en zucht tot verzet tegen onderen en meerderen in rang" zou willen baseren. Ik zeg aan mijn kapitein dat een zeker gedeelte van de dienst, tot zijn en niet tot mijn werkkring behoort en dit is brutaliteit. De daarvoor mij opgelegde straf neem ik niet zonder reclame aan, daar ik gevoel niet brutaal te zijn geweest, maar gezegd te hebben, wat recht was, en dit wordt genoemd „zucht tot verzet."

De eerste paragraaf eindigt met de verklaring dat ik onbruikbaar was als officier, en dus nu zou er gevoegelijk op hebben kunnen volgen: „reden waarom is goedgevonden en verstaan, krachtens art I § 2 lett f enz." maar neen, dan ware het stuk niet afzichtelijk genoeg geweest; het moest zoo onvertoonbaar mogelijk worden, opdat het tevens een beletsel zou zijn om buiten het leger nog carrière te maken.

„Dat hij het leger tot last is," vangt de tweede paragraaf aan, en dit moet ik in zooverre beamen, als ik soms mijn kompagnies- of bataillons kommandanten tot last was, wanneer ik mij niet zoo gaaf kon vereenigen met hunne soms arbitraire soms onverstandige wijze van handelen, en onvoorzichtig genoeg was, om zulks te doen blijken, mij in de societeit of andere plaats er over uit te laten, te parodiëren, in een bespottelijk daglicht te plaatsen; zoo iets *was* lastig, dat erken ik. Stelle men zich b. v. voor, dat in 1864 mijn luitenant kolonel, kommandant van het 2e. Bataillon te Willem I, een aanval kreeg van delirium tremens, en hij dit, in vereeniging met den officier van gezondh. en zijn adjudant wilde doen doorgaan, als een toeval, ontstaan ten gevolge van overspanning bij gelegenheid van een nachtelijken brand in een kampong, dan was het zeker onpleizierig te moeten vernemen, dat door een luitenant werd gezegd, dat dit toeval reeds het *derde* delirium tremens was, waardoor die Bataillons- kommandant gedurende diens officiers jaren was bezocht. *Zoon* luitenant is tot last van *zoon* korpskommandant.

De „zonderlinge begrippen van eer," die in de 2e. paragraaf voorkomen, hangen te zamen met het „onwaardig gedrag in de zaak met den 2en. Luitenant der Infanterie B. F. W. VAN MOURIK," ten minste te dier gelegenheid is die mutatie in mijn conduitestaat geschreven; ik moet die beide dus te zamen bespreken, maar alvorens zal ik een paar regels wijden, aan de „mindere beschaving." Dit is weder een

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

van die notitie's in den conduite-staat waartegen weinig te zeggen valt, en die door de chefs worden gebruikt, om zoo'n stuk zoo donker mogelijk te kleuren. Van af mijne aanstelling tot Officier tot 1864, was de rubriek „beschaving en levenswijze" steeds ingevuld met „burgerlijke opvoeding en manieren," en tegen zoodanige qualificatie kan de meest beschaafde man aan wien de meest gesoigneerde opvoeding is ten deel gevallen, niets inbrengen, zoo werkelijk de naam zijns vaders niet wordt voorafgegaan door eenigen adellijken titel. Werkelijk ten opzichte van beschaving of manieren zegt die omschrijving overigens niets, maar in 1864 werd door mijn toenmaligen Bataillonskommandant de luitenant-kolonel LATOUR, die niets beteekenende qualificatie veranderd in „Weinig beschaafd; — is ruw;" zoo werd de verklaring van het toeval na den brand, gewroken. Overigens ontken ik dat een chef, die zijn opvoeding uitsluitend in de kazerne heeft genoten, en die van opvoeding nooit iets anders gezien heeft, dan hetgeen daarvan bij de korpsen te zien was, met grond den graad van beschaving en opvoeding van een inférieur zou kunnen beoordeelen.

Thans zijn wij gekomen tot het „onwaardig gedrag" en de daaruit voortgevloeide qualificatie „zonderlinge begrippen omtrent het punt van eer." Het besluit zegt „vooral in de zaak met den 2en Luitenant B. F. W. VAN MOURIK, en hieruit kan niet anders worden afgeleid dan dat er nog meer onwaardige handelingen van mij staan opgeteekend, doch een graad minder onwaardig dan mijn handeling in de zaak met den 2en Luitenant B. F. W. VAN MOURIK. Ik weet niet welke die handelingen zijn, de legerkommandant zal dat zeker wel weten, en ik verzoek hem die publiek te maken, daar hij anders alleen reeds op grond dier uitdrukking zich niet zal kunnen zuiveren, van mijn verklaring dat hij niet terug dienst voor scheeve voorstelling en onwaarheid, wanneer hij, door persoonlijke tegenzin gedreven, het ongeluk wil van ondergeschikten, wier belangen te behartigen en met strikte rechtvaardigheid te behandelen, zijn eerste plicht is. *Dat* is onwaardig, een chef die zijn plicht moedwillig schendt.

Nu zullen wij zien, wat er is van *mijn* onwaardigheid in de zaak met den 2en Luitenant B. F. W. VAN MOURIK.

Den 27en November 1865, werd ik gestraft wegens het te Kedong Kebo voorgevallene tusschen mij en den genoemden 2en Luitenant (het verhaal van het voorgevallene, zal straks volgen. Daar die Officier onlangs plotseling is overleden, zoo heb ik gedifficulteerd in de plaatsing van dat verhaal, doch daar het noodig is, tot recht verstand der mij destijds aangedane mishandeling, en om te doen uitkomen of de zonderlinge begrippen omtrent het gevoel van eer, bij mij of bij mijnen chef zetelden, heb ik tot het récit besloten.) en de afdeelings-kommandant generaal-majoor Waleson, over wien ik geen oordeel vellen wil, daar geheel Ned-Indië voldoende dien persoon kent, haastte zich, mij bij den legerkommandant, onder overlegging van al de door hem noodig geoordeelde bescheiden, voor te dragen voor verwijdering uit de gelederen, Hij was echter verstandig genoeg om in te zien, dat zoo de zaak, voor een raad van onderzoek kwam, waar ik in staat zou zijn haar ontdoen van al de fraaie redeneringen die in zijn schrijven er aan waren toegevoegd, en haar in naakte waarheid, zoo als zij bleek

PERPUSTAKAAN NASIONAL

uit de afgelegde verklaringen, der in die zaak betrokken Officieren, aan een vereeniging van onpartijdige Officieren voor te stellen, er geen sprake van schuldig verklaring door dien raad kon zijn; daarom stelde hij dan ook voor, mij uit de gelederen te verwijderen, middels eervol ontslag, met pensioen, d. i. *selon le bon plaisir*.

Bij marginaal rescript werd door den legerkommandant op die voordracht geantwoord, dat de wijze waarop de zaak tusschen den 1en Luitenant ELBERG en den 2e Luitenant VAN MOURIK door den korps-kommandant was behandeld, niet pleitte voor diens tact en doorzicht, daar hij op een door twee kapiteins gehouden onderzoek, dat *zeer onvolledig* was, den minst schuldige met de uiterste strengheid had gestraft, en den 2en Luitenant VAN MOURIK, die „boven de zeer lompe bejegening een veel ouder Officier in zijne eigene woning aangedaan, nog de onbeschaamdheid heeft gehad, dit zelf bekend te maken," ongestraft was gebleven. De legerkommandant was van oordeel dat in deze zaak geen sprake van straffen had behooren te zijn, tenzij een der beiden pertinent weigerde de zaak, hetzij in der minne, hetzij door een duel te schikken, maar zoolang daarvan niet gebleken was, had de korps-kommandant er zich buiten dienen te houden. „De rechtvaardigheid vordert dan ook," schreef de luitenant generaal, „dat de 2e Luitenant VAN MOURIK, alsnog streng gestraft worde." Of aan dien eisch der rechtvaardigheid voldaan is weet ik niet, ik geloof het niet, en dat was trouwens ook mijn streven niet; had straf voor den 2en Luitenant VAN MOURIK in mijne bedoeling gelegen, dan had ik den dag ná de mij aangedane grofheid, daarvan eenvoudig rapport gemaakt, aan den korps-kommandant, en een straf van eenige dagen streng-arrest had de heer VAN MOURIK dan niet kunnen ontgaan, terwijl ik voor alle onaangenaamheden gevrijwaard was gebleven. Ik heb die zinsnede van 's generaals schrijven dan ook alleen aangehaald, om het verwarde begrip over rechtvaardigheid dat er in is opgesloten. Er wordt eerst betoogd dat ik ten onrechte gestraft was, en daarna, in stede dat de rechtvaardigheid zou eischen die straf te roieren, eischt zij dat een ander alsnog even streng gestraft wordt. Het niet opvolgen van dien eisch door den korps-kommandant geeft blijk van den eerbied, die door den legerkommandant aan de ondergeschikte chefs wordt ingeboezemd.

Door den luitenant kolonel VISSER werd op het marginaal rescript van den leger kommandant geantwoord, dat hij zich gegrieft gevoelde, over de niet instemming des legerkommandants met zijn oordeel en handelwijze, dat hij echter bij zijne beschouwingen bleef, en al weder voorstelde den 1en Luitenant ELBERG uit de gelederen te verwijderen, daar hij zich onwaardig had gedragen. En nu zal ons de standvastigheid in het eens gevelde oordeel en de vastheid van karakter van den legerkommandant blijken. Op deze tweede voordracht namelijk werd door hem geantwoord, dat alles wat door den korpskommandant in zijn tweede schrijven was aangevoerd, om de door hem gevolgde handelwijze te verdedigen, *slechts diende om te meer te doen uitkomen; dat de zaak zeer onoordeelkundig en zeer onbillijk was behandeld*, dat uit de geheele toedracht der zaak bleek, dat de Luitenant-kolonel VISSER gehandeld had, uit *antipathie tegen* ELBERG en sympathie voor VAN

PERPUSTAKAAN NASIONAL

MOURIK, maar ..... de 1e Luitenant ELBERG moest nu toch maar worden opgezonden naar Batavia, om voor een raad van onderzoek terecht te staan, „ter zake van handelingen, als bedoeld sub 3 van art. „30 der algemeene order No 13 van 1860 ad I (gedragingen of daden „in het openbaar, waardoor de waardigheid van den Officiersrang. „bepaaldelijk wordt aangerand)." dus onwaardig gedrag.

De raad van onderzoek, voor welken ik te Batavia compareerde, bestond uit den Luitenant kolonel der genie en sappeurs STEINMETZ, den eersten apotheker MAIER, den Officier van gezondheid der 1e klasse BENSEN, den kapitein der infanterie COCHIUS, den apotheker der 2e klasse EEKEMA, en de 1e Luitenants der infanterie VAN DAALEN en VERSTEGE. Bij mijn aankomst op Batavia, waar ik voorbedachtelijk logies zocht en ook vond in het Officierskampement, ten einde onder de kameraden te zijn, en dus zoo veel mogelijk gelegenheid te geven, tot observatie mijner wijze van leven en zijn, bleek het mij dat de zaak waarvoor ik moest te recht staan, al tamelijk algemeen bekend was, en tevens dat de algemeene zienswijze *met* mij was, en den avond van den dag van aankomst, werd mij reeds van de zijde van het bureau waar bij den zoogenaamden generalen staf, de zaak behandeld was, verzekerd dat ik de uitspraak van den raad gerust kon afwachten. Na ruim een maand te Batavia te zijn geweest, en tweemalen voor den raad te zijn gedaagd, werd door dit lichaam omtrent de zaak gestemd en op de eerste vraag:

„Is de aangeklaagde schuldig aan hetgeen hem ten laste wordt „gelegd?"

werd door zes van de zeven stemmen geantwoord „neen" en door ééne „ja."

Door de vierschaar die opzettelijk was te zamen geroepen om mijne handelwijze te beoordeelen, om uit te spreken of de door mij gevolgde handelwijze tegenover den 2e Luitenant VAN MOURIK onwaardig was, werd met groote meerderheid beslist dat zulks het geval niet was. De waardigheid van den Officiers rang was door mij niet aangetast, en die uitspraak was den legerkommandant tijdens hij mij voordroeg tot eervol ontslag uit de dienst, behoudens pensioen, zeer goed bekend, want het proces-verbaal van den uitslag der beraadslagingen wordt door den raad van onderzoek aan het legerbestuur opgezonden dat dientengevolge aan den Gouverneur-Generaal de voordracht doet tot ontslag of herstel in activiteit van den geoordeelden Officier. Desalniettemin rapporteert de luitenant-Generaal ruim een jaar later aan den Gouverneur-Generaal dat ik mij in de zaak met den 2en Luitenant VAN MOURIK onwaardig heb gedragen. Is dit niet voorbedachten LASTER? Gesteld al dat zijn persoonlijke opvatting van de zaak, waarlijk zoo geweest was, dan had hij in een officieel rapport aan hooger hand dat toch niet *mogen* uiten, daar hij, Legerkommandant, in de eerste plaats verplicht is de uitspraken van de raden van onderzoek te eerbiedigen. Maar zijn persoonlijke opvatting zag mede in die zaak geen onwaardige handeling, blijkbaar uit zijn, boven reeds aangehaald, schrijven. Wat de rede kan geweest zijn, dat hij in 1867, omtrent die zaak anders oordeelde dan in

PERPUSTAKAAN NASIONAL

1866, weet ik niet, ik heb persoonlijk nooit iets met den Generaal ANDRESEN uitstaande gehad; ik vermoed echter, dat de door hem tegen mij gevolgde handelwijze, zijn grond had in een complaisance voor den Generaal-Majoor WALESON, die reeds sedert 1862 mij vervolgde ter zake eener geschiedenis, welke de kieschheid mij verbiedt te verhalen.

Ik vermoed hier dat X, de man die van zich zelf zegt, dat hij een open oor heeft voor recht, en dan door zijn schrijven zoo voldingend bewijst dat het begrip van recht hem nog nooit recht voor den geest heeft gestaan, of Y, of Z, de vaste verdedigers der handelingen en uitspraken van allen die in de ranglijst boven hen staan, aan de *Java-Bode* hunne artikelen zullen inzenden om te betoogen dat de uitspraak van den raad van onderzoek in mijne zaak daarop steunt dat de handeling ten huize van den 2en Luitenant VAN MOURIK, en dus *niet in het openbaar* heeft plaats gehad, en dat dus door die uitspraak volstrekt niet zou zijn uitgemaakt dat de handeling niet onwaardig was geweest. Ik zal hen echter voorkomen, door hen te verwijzen naar de notulen van de vergaderingen, gehouden door den raad, waaruit blijken zal daarvan in de deliberatie geen oogenblik sprake is geweest, en ook in de door mij ingediende verdediging is geen woord gerept over het al of niet openbare der plaats waar de handeling is geschied. Die schriftelijke verdediging is niet voorgedragen, — de leden van den raad achtten dat, na de plaats gehad hebbende ondervraging noodeloos — maar zij is toch door mij overgelegd, en dus nog aanwezig op een der bureau's van het militaire departement, bij de andere bescheiden die zaak betreffende. Bovengenoemde schrijvers zullen, als verdedigers per sé, wel toegang tot die bescheiden hebben, en kunnen ze dus raadplegen.

Thans ga ik verhalen wat er dan eigenlijk op Kedong Kebo was voorgevallen, tusschen den 2en Luitenant VAN MOURIK en mij, opdat het strekken kan tot toelichting der sedert door den Luitenant kolonel W. J. A. VISSER in mijn conduite-staat genoteerde, en door den legerkommandant in zijn rapport aan den Gouverneur-Generaal, tegen mij in het midden gebrachte „zonderlinge begrippen, omtrent het gevoel van eer".

De waarheid van het verhaal kan door de heeren X, Y, en Z eveneens getoetst worden aan de bescheiden waartoe ik hen boven reeds verwees.

Op den 10 November 1865, 's avonds even na acht ure kwam ik te Kedong Kebo, alwaar ik bij het regter-half 8e Bataillon garnizoen hield, ten huize van den 2en Luitenant VAN MOURIK van hetzelfde korps, om hem mede te deelen, dat aan een voorgenomen bezoek, door ons beide elders af te leggen, door mij dien avond geen gevolg kon worden gegeven, daar ik mij niet zoo ver van huis durfde verwijderen, omdat mijn jongste kind een hevige koorts had gekregen. Die mededeeling stemde het humeur van den heer VAN MOURIK onaangenaam, en hij begon nu een kwestie met mij over zijne zwaarte, waarover door ons, een paar dagen te voren ook al was gesproken, en deelde mij mede, dat hij dien middag zich had doen wegen, en 160 ponden woog, en mijne vroegere bewering (altijd volgens hem) dat hij maar of nog niet 140 ponden woog, dus onjuist was. Die

PERPUSTAKAAN NASIONAL

geringschatting ging hem blijkbaar aan het hart; hij sprak ook over een pari die deswege door ons zou zijn aangegaan, maar die geheel in zijn verbeelding bestond; hij ging daarop in zijne kamer, om zich te ontkleeden, en nu sprak ik met den 1en Luitenant VAN DER GROEN, die ook aldaar tegenwoordig was, over die zwaarte en verklaarde niet te hebben gepariëerd met VAN MOURIK; eensklaps schoot laatstgenoemde heer uit zijn kamer te voorschijn, en, hevig gesticulerende en met de vinger naar mij wijzende, riep hij uit: „je liegt het! je liegt het! je liegt het!" Die aangenaame bejegening deed mij, ook op luiden toon, antwoorden: „het is niet noodig, in een discours zich als kruier aan te stellen; daarvoor ben ik niet hier gekomen, je liegt het, je liegt het, je liegt het, is een taal die op de vischmarkt te huis behoort, ik ga maar liever heen," waarop ik naar de deur stapte. „Ik heb je nu toch maar gezegd, dat je een gloeiende leugenaar bent, en daar zijn DE VIJVER en VAN DER GROEN bij," schreeuwde de heer VAN MOURIK mij nog na, en besloot hiermede de heldendaad waarop hij zich later bij den korps-kommandant beroemde.

Nu was er voor mij niets gemakkelijker geweest, dan den heer VAN MOURIK voor zijn buitengewone onbeschheid te doen straffen, en mij zelve voor alle officieele onaangenaamheden te vrijwaren, indien ik eenvoudig den volgenden morgen aan den korps-kommandant kennis had gegeven van het voorgevallene; er is geen twijfel aan, of de heer VAN MOURIK had eenige dagen in streng-arrest kunnen concluderen, dat voor den vervolge tegen collega's een bezadigder toon en beleefder uitdrukkingen gepaster zouden zijn. Die gedragslijn volgde ik niet, uit aanmerking der buitengewoon verplichtende wijze waarop de heer VAN MOURIK mij gedurende geruimen tijd, tijdens mijne komst in het garnizoen, logies had verleend, zich zelve daartoe van veel geriefelijkheid priverende. Ik zou, door thans hem te doen straffen, mijne dankbaarheid slecht hebben getoond; ik vertrouwde dat hij zelf, bij nader inzien, tot de overtuiging van zijn ongelijk zou komen, en zijn ongelijk zou bekennen. Dat gebeurde echter niet, au contraire, hij meende zoo geheel comme il faut gehandeld te hebben, dat na verloop van eenige dagen, *hij* zich naar den korps-kommandant begaf en daar kennis gaf, niet, dat hij op verregaande onbeschofte wijze een ouder Officier had bejegend, maar, dat hij den 1en Luitenant ELBERG had beleedigd en te vergeefs op een uitdaging wachtte.

Zoo zijn de feiten der zaak met den 2en Luitenant B. F. W. VAN MOURIK op grond van welke ik werd gestraft met 8 dagen provoost, geschorst in de waarneming mijner dienst, voor den raad van onderzoek gebracht ten fine van ontslag uit 's lands dienst en in den conduite staat genoteerd als bezittende „zonderlinge begrippen omtrent het punt van eer." Indien ik de mij aangedane verregaande en door niets gewettigde noch van mijne zijde geprovoceerde brusquerie had beantwoord met een duel, dan had ik niet „zonderlinge" maar de ware begrippen omtrent het punt van eer bezeten; ten minste zoo moet ik oordeelen op grond van feiten die een paar dagen later voorvielen, en die ik hier moet verhalen, om te doen uitkomen wat door den Luitenant-kolonel VISSER wordt beschouwd als waardig of onwaardig gedrag, en wat volgens hem de ware begrippen van eer zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Op zekeren Zondag middag, omstreeks 4 uur liepen een aantal inlanders en soldaten vóór de Societeit te Kedong Kebo bij elkaar, en staarden daar met verbazing naar een voorval dat zeker niet alledaagsch was. Twee Officieren — hun namen zal ik hier niet noemen, wijl één hunner sedert is overleden — waren daar, blijkbaar beschonken, met open hangende jassen en blootshoofds in vuistgevecht, waarbij zij elkaâr terdege toetakelden onder het uitschreeuwen van allerlei vischmarktwoorden. Den volgenden dag had er een uitdaging plaats en den derden dag 's morgens een duel, waarbij een der partijen een slag op den rechter duim ontving, die hem niet eens belette, den eigen avond aan een speelpartijtje deel te nemen. Die zaak was den Luitenant-kolonel VISSER bekend, hij zelf heeft mij zulks geavoueerd, maar volgens zijn oordeel was die zaak zoo geheel buiten blaam, dat hij geen oogenblik er aan gedacht had zelfs, om die heeren over hun gedrag te onderhouden. Die heeren hadden zich volstrekt niet onwaardig gedragen, en bezaten de ware begrippen omtrent het punt van eer, waarover ieder verstandig mensch thans moge oordeelen.

Om nog beter de questie wàâr de zonderlinge begrippen van eer gezeteld zijn te doen beoordeelen. roep ik in het geheugen terug, de onlangs plaats gehad hebbende verschijning voor den raad van onderzoek, van den 1en Luit. VAN H. Elk mensch die ook maar een gering gevoel van betamelijkheid bezit zal dien Officier volkomen gelijk geven, dat hij den onbeschaafden beleediger geen uitdaging zond. Maar het betamelijkheidsgevoel van den legerkommandant en diens fijne ware gevoelens omtrent het punt van eer, oordeelden daarover anders, reden waarom die Officier voor den raad van onderzoek werd gedaagd, ook wegens onwaardig gedrag. Zulke dispositiën wijzen dengenen die ze neemt een plaats aan in Meerenberg, maar niet aan het hoofd van een leger.

Ten behoeve van X, Y en Z moet ik nu weder een opmerking maken. Zij zullen na het bovenstaande gelezen te hebben, zich geneigd gevoelen, om in een artikel te betoogen, dat mijn onschuldig verklaring door den raad van onderzoek een gevolg is geweest van het zoo even verhaalde, daar die raad par comparaison kan hebben geoordeeld. Om hun die moeite te besparen, verklaar ik dat geen woord van die geschiedenis door mij gerept is, en zij dan ook aan de leden van den raad onbekend was.

Ik hoop dat de tweede paragraaf hiermede voldoende is toegelicht, zoodat elk lezer het onwaardig gedrag, de zonderlinge begrippen van eer, de mindere beschaving en wat er nog meer mij ten laste gelegd wordt, kan beoordeelen.

De derde paragraaf, als zijnde een particuliere zienswijze van den Luitenant Generaal ANDRESEN, zou geheel buiten bespreking kunnen blijven, als zij niet zoo echt jezuitisch was ingericht, daar zij geheel in strijd is met zijn beter weten, en ook weder ten eenenmale de beslissing van den raad van onderzoek miskent. Over het algemeen toch wordt de beslissing van den raad van onderzoek in het leger geëerbiedigd, zoodat een Officier die voor eenig feit voor dat lichaam heeft gecompareerd, en onschuldig is verklaard, gerust weder in het leger intreedt, zonder dat hij behoeft te vreezen, hem ooit van zijn

PERPUSTAKAAN NASIONAL

terechtstelling een verwijt zal worden gemaakt, dan mogelijk bedekt door een of andere lage ziel. Die stemming is den legerkommandant zeer goed bekend, maar bovendien wist hij ook zeer goed, dat ik in 1866, tijdens mijn verschijnen voor den raad van onderzoek, in het Officiers-kampement te Weltevreden heb gewoond, en schoon de zaak aldaar bij mijne aankomst in haar geuren en kleuren bekend was, heb ik de drie maanden van mijn verblijf, zeer aangenaam met de kameraden geconverseerd, zonder dat door hun in dien omgang eenig bezwaar werd gezien, of eenige botsing of conflict plaats had. Ook moet of ten minste kan de legerkommandant geweten hebben, dat ik mijn laatste non-activiteit op Samarang heb doorgebracht, en daarvan zeven maanden heb gewoond in het Officiers-kampement te Pontjol en er nimmer sprake van botsing of konflict is geweest. De vrees die hij daarvoor in 1867 een en half jaar ná het voorval te Kedong Kebo aan den Gouverneur-Generaal te kennen geeft, was reeds bij voorraad gelogenstraft, en is dan ook niets dan een jezuïtische toelage op het voorafgegane.

De nalezing en toelichting van het besluit, waarbij mij ongevraagd mijn ontslag uit de dienst en een ontoereikend pensioen werd toegezonden, zijn hier geëindigd en ik meen mij van verdere beschouwingen te mogen onthouden, elk lezer kan die gemakkelijk zelf maken. Alleen wil ik er nog de aandacht op vestigen, hoe absurd het klinkt na drie zulke paragrafen, vol grave beschuldigingen, te lezen dat die persoon, die men na de lectuur van alles wat ten zijnen laste wordt gebracht, minstens tot eerloosverklaring verwacht te zullen veroordeeld zien, *„eervol uit Z. M. militaire dienst wordt ontslagen met behoud van recht op pensioen"*.

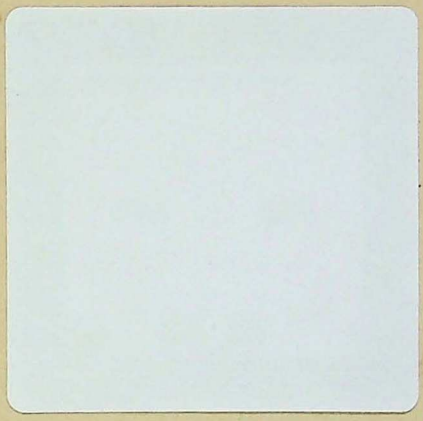
De bewering van den legerkommandant dat ik ongeschikt was voor den militairen stand, en onbruikbaar als Officier, wil ik niet tegenspreken. Integendeel wil ik wel erkennen, zelf overtuigd te zijn, onder chefs, als Luitenant-generaal ANDRESEN, generaal-majoor WALESON, luitenant-kolonel VISSER en consorten, onbruikbaar te zijn als Officier, omdat ik altijd te helder begrip van en te veel zucht voor recht heb bezeten, dan dat ik mij zou hebben kunnen voegen naar hun vóór-eeuwsche wijze van beheer, maar ik heb voor het minst het recht, mij er over te verwonderen dat die ongeschiktheid en onbruikbaarheid eerst werden bemerkt nadat ik zestien achtereenvolgende jaren had gediend, waarvan tien jaren als Officier; mij dunkt tot die ontdekking had men vroeger kunnen geraken, en dan had de Gouverneur mij mijn ontslag en pensioen kunnen doen geworden onder eenvoudige opgave dat ik werd ontslagen wegens ongeschiktheid, zonder het besluit te doen vergezellen door een lijst uitgekozen beleedigingen. Maar zoo ik een *leugenaar* was, had ik geen eervol ontslag verdiend, evenmin zoo ik mij onderscheidde door zucht tot brutaliteit, evenmin zoo ik mij onwaardig had gedragen, in al die gevallen, voorziet het Koninklijk besluit, regelende het ontslag der Officieren van de landmacht in Ned. Indië, en wie mij die ondeugden heeft ten laste gelegd zonder ze voor een raad van onderzoek te bewijzen heeft mij voorbedacht BELASTERD.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Ik daag den Luitenant-Generaal ANDRESEN mij één dier feiten, mij één enkele onwaarheid over mijn geheele diensttijd te bewijzen, en zoo hij hieraan niet voldoet, blijf ik openlijk beweren dat hij is een leugenaar in officiëele bescheiden, en het *Virtus Nobilitat* op zijne borst ten onrechte is geplaatst.

Het doel van het schrijven en de uitgave dezer brochure is niet, te trachten alsnog recht te verkrijgen, wegens de mij aangedane mishandeling. Ik ben te lang in Indië en heb hier te veel ondervinding verkregen, dan dat ik zulks een oogenblik zou gelooven. De hoofdbedoeling is, openlijk de mij in een gouvernements-besluit aangedane beleedigingen te bespreken, opdat ik dat besluit, vergezeld van een exemplaar dezer brochure, voor mijn kinderen bewaren kan; zij moeten eenmaal weten wie hun vader was. Een bijkomende reden is, de opmerkzaamheid van ouders en voogden, in wier hand de zorg voor jongelingen berust, te wekken, opdat zij vooral goed uitzien of er ook elders een toekomst voor die kinderen is te scheppen, alvorens hen aan het leger toe te vertrouwen. Een handwerk, zoo het kans geeft op voldoende verdienste voor het dagelijksch onderhoud, is voor hun materiëel en vooral voor hun moreel welzijn ongetwijfeld verre te verkiezen boven de betrekking van Officier. Dat zij die er eenmaal in zijn, er in blijven, is zeer natuurlijk, wijl hun opleiding in die richting heeft plaats gehad, en het dus moeielijk valt in een ander vak zich te bewegen, en ook niet terstond een tamelijk bestaan gevonden wordt, maar biedt hen, vooral de jeugdigen, wien nog vele jaren van het pensioen scheiden, iets anders aan, en ge zult zien hoe gretig zij hunne militaire charge verlaten. Voor hen die nog niet in het leger zijn, wier opleiding nog een andere richting, nemen kan, waarschuw ik ernstig: „*Ouders en voogden. ziet wel toe wat ge doet. Stel de toekomst uwer kinderen en pupillen niet lichtvaardig in gevaar.*"

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL